

מעין החיים

פר' שמות
תשפ"ד

גליץ ה'

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

ותרא אותו כי טוב הוא ותצפנהו שלושה ירחים (ב, כ).

בזוה"ק (דף יב) ותצפנהו שלושה ירחים, והנה תלת ירחין דדינא תמוז אב טבת, וע' בעטרת צבי דבזוהר חדש חשב ד', היינו שבט גם כן, על דרך הכתוב ושבט לגו כסילים. ובזוהר דידן נרשם נוסחא אחריני שבט. ושמעתי בשם הגה"ק **אור עולם ר' חיים מצאנו ז"ע**, ההוא אמר דשבט הוא נוסחא

אחריני, ורוח הנחה ותנחומין, ובפרט מט"ו בשבט והלאה, דשואלין ודורשין הלכות פורים ומגילה, שבטך ומשענתך המה ינחמוני תערוך לפני שלחן נגד צוררי, דעוסקין בדיני סעודת פורים.

(מעשה יחיאל,
פרשת שמות)

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

ותפתח ותראהו את הילד והנה נער ככה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה (ב, ח).

העיקר הוא ההסתכלות בפני רבו, וחייב אדם לקבל פני רבו ולומר ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, וראיתי בשם הרה"ק ר' אהרן מצאנו בנו של הדברי חיים ז"ל, לפרש מעין זה, מש"כ ותראהו את הילד והנה נער בכה וגו', כי ההסתכלות בפני צדיק מוליד טוב באדם, והיא הרגישה שע"י שראתה בילד באה לה מדת החמלה, ותחמול עליו שלא היתה רגילה במידה זו עד כה, על כן החליטה בטח מילדי העברים זה, ישראל רחמנים בני רחמנים גומלי חסדים, ומזה בא לה מדה יקרה זו.

(אלופי יהודה, פרשת דברים)

כי נרפים הם על כן הם צועקים לאמר נלכה נזבחה לאלקינו. תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר (ה, ח-ט).

ואמר בפה קדשו, דהנה בחובת הלכות מביא שיש בעלי משכונות שאומרים, אם יתן להם הש"ת כל טוב, אזי יה' טובים שיתנו צדקה וכדומה, אבל באמת צריך לעבוד הש"ת בכל אופנים, בין שנותן להם בין לא, וזה פירוש הפסוקים כי נרפים הם, ע"כ אתם אומרים נזבחה לאלקינו לעתיד, כשיה' לנו, ע"כ אמר הכתוב תכבד העבודה על האנשים, אע"פ שהולך בכבודות, אע"כ ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר כשיה' להם יעשו, רק תיכף יעשו עצהיו"ט.

(דברי שמחה, ציעשגוב)

ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה (ה, כה).

ותמהו המפרשים מדוע לקחה דוקא צר, וי"ל שהפסוק בא לרמוז דלקחה והסירה אותיות צר משמה צפרה, ונשארו אותיות פה, כמספר תיבת מילה - הרה"ק ר' יצחק ישעיה הלברשטאם זצ"ל הי"ד אבד"ק טשחוב.

(אמירה יפה, אות קצז)

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

מרכיביה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

א

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

שלחן חיים

ב

הליכות ומנהגים
ענייני שבת
המושך פרק ב,
ענייני שמורת

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הגה"צ מו"ה משה
משולם זוסיא
טווערסקי זצ"ל

שפתי חיים

ג

תשובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

תורת חיים

ה

עוד בענין מקור הדין
של מעלין בקודש
ואין מורידין

דרכי חיים

ה

בענין כשרות תפילין
שתוקנו שלא כסדרן

הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ.

ונראה דנרמו כאן מלחמת היצר, דאין דרכו של היצר"ר לבא אל האדם בכח ובמלחמת תנופה, דהרי אז אדרבה מתעורר האדם מצד התנגדות דקדושה, וידחנו מעליו בשתי דיו, ונעשה בבחי' צדיקים לבם ברשותם ומנצחו. אלא בא אל האדם בדרכי נועם, על ידי שמשפיע לו כל תענוגי עולם הזה, ובזה מכניעו וכובשו תחת ידו.

ואא"ז הגה"ק מצאנו ז"ע א המשיל הדבר לאחד שטייל לו להנאתו עטוף בכובעו ובמעילו, והשמש והרוח עמדו בעצה איך לגרום לו שבעל כרחו יוריד ויפרוק מעליו הכובע והמעיל. בראשונה יצא הרוח במלחמה עם המטייל הזה, והתחיל לנשוב בסערת רוח חזקה ומטר עז נתך ארצה, ולתמהונו אדרבה התחזק המטייל נגד הרוח, והתעטף ביתר שאת במעילו מפני הקור והרוח והמטר שנחת עליו, אז יצא השמש על הארץ ואמר לא זו הדרך, כי לא בחיל ולא בכח אגרום שיוריד מעילו וכובעו, כי אם אאזר בסבלנות ובמתניות ובדרכי נועם אלחם עמו. וכך הוה, השמש שלח קרנותיו וזרח על המטייל הלו, עד שמעט מעט התחיל לחממו יותר ויותר, ואז התחיל להוריד ולהפשיט מעליו מעילו וכובעו שהכבידו עליו מהחום.

ועפ"ז נ"ל הרמוז, דפרעה הרשע הרומז על היצר"ה, אמר **הבה נתחכמה לו**, נערוך מלחמה וקרב על בני ישראל בחכמה ותחבולה, כי והיה כי תקראנה מלחמה, דאם אבא עליהם בדרך מלחמה וכו', אזי יתעורר בהם התנגדות דקדושה, ויתנגדו ויעמדו נגדי, ואדרבה עוד יוסיפו כח ואומץ להלחם בי, ונוסף גם הוא על שנאינו, דהיינו שיתרבה ויתגדל כח הקדושה, ונלחם בנו, דעל ידי מלחמת הצדיקים עם היצר הרע ועם הרשעים כת דיליה, אז ועלה מן הארץ, הם יעלו ויתעלו מן הארציות, ויגיעו למדרגות גדולות בקדושה ובטהרה.

(דברי נפתלי)

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

המשך פרק ב

שנים מקרא ואחד תרגום

- ג. אחר התפילה^א קרא 'שנים מקרא ואחד תרגום' בביתו^ב.
- ד. קרא 'שנים מקרא' מתוך ספר תורה כשר^ג.
- ה. כשגמו, המשיך וקרא עוד כמה פסוקים מהפרשה הבאה^ד.
- ו. אמה, שקריאת הפרשה שמו"ת בעש"ק היא סגולה ליראת שמים^ה.

זו עיקר המצוה, אלא עיקר מצות ס"ת בתיקונו". והביאו המג"א להלכה (סימן רפה. ס"ק א).

גם האריז"ל נהג במנהג זה, כמוכבא ב'שער הכוונות' (ענין ליל ו'): "מנהגי מורי... אם היה שם ספר תורה כשר היה מוציאו וקורא בו הפרשה שמו"ת". וכן הוא ב'סידור רבי שבת': (סנת ערב שבת): "תיכף אחר התפילה דשחרית יקרא שמו"ת מעוטף בתפילין בספר תורה כשר". וכן הוא בספר 'נגיד ומצוה': "מנהגו של רבינו האר"י ז"ל לקרות שנים מקרא... בספר תורה".

והטו"ז (שם ס"ק ב) העיד על עצמו שגם הוא נוהג כן, כי כן הוא מצוה מן המובחב, וזה לשונו: "עוד אני אומר על ירא שמים, שיראה לקרות בפני עצמו בספר תורה הסדרה לכל הפחות פעם אחת, ואחר כך עם החזן פעם שנית, דהקריאה בחומש לבד אין יוצא בה שפיה, דבעינן דברים שבכתב, והיינו ספר תורה שלימה כדינה, ויש לו להשלים זה עד שמחת תורה, וכך נהגתי מעוד".

וב'שו"ע הרב' (שם סעיף ד) הביא שיטה זו להלכה, וכתב לאמר: "מי שהוא רגיל בפסוקי טעמים בעל פה, טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת וערב שבת". וכן נהג הגה"ק בעל 'חכם צבי' ז"ע, כעדות בנו היעב"ץ בסידורו (דיני ערב שבת. אות כג): "נהג אבי מורי הרב ז"ל להתעטף בטלית ולהניח תפילין ולקרות מתוך ספר תורה כשה שנים מקרא ואחד תרגום, כל פסוק".

ד. 'דרכי חיים' (אות סה): "היה מנהגו לקרות גם כן איזה פסוקים מפרשה של השבוע הבא". ובשו"ת 'דברי משה' (סימן יב. אות ב) ציין מקור לזה מדברי ה'מקור חיים' (סימן רפה. סעיף ה) שכתב: "ראיתי נוהגין שקוראין בשמו"ת גם פסוק ראשון בסדרא הבאה, וז"ל דלא יקרא פסוק וידבר לחוד שאין במשמעו כלום". וכן כתב בספר 'נוהג כצאן יוסף' (עמוד לה): "ולי המנהגי נראה שיקרא אחר השלמת שמו"ת פסוק אחד מהסדרא שלאחריה, ובוה מתקן נמי שאינו עומד על הפרק, עכ"ל".

ה. 'שיח זקנים' (חלק ב. עמוד רסה) בשם הגה"צ מוה"ר מרדכי אהרן שיינבערגער זצ"ל, שסיפר בשם אביו הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, שאביו הגה"צ רבי מאניש זצ"ל היה נמנה על תלמידי הגה"ק בעל 'כתב סופר' זצ"ל, ומבני קהל עדת אשכנז, אבל זכה לנסוע כמה פעמים לצאנו אל רבינו, והנה בפעם הראשונה שנסע לצאנו, לא כתב בקוויטל שום בקשה גשמית, כי אם שיזכה ליראת שמים, אזי אמר לו רבינו שעל יראת שמים צריך האדם לעמול בעצמו, אבל בכל זאת נתן לו שלשה עניינים המסוגלים לזה, שיעביד הסדרה שמו"ת בערב שבת קודש, שישן בערב שבת קודש, ושיטול צפרניו לכבוד שבת קודש.

ורבים הסמיכו לזה דברי ה'אור זרוע' (חלק ב. סימן מב): אמרינן במדרש ג' דברים צוה רבי את בניו בשעה שנפטר לבי עולמו, ג' ליראת שמים ג' לדרך ארץ, ואלו הן של יראת שמים, אל תאכל לחם בשבת עד שתגמר כל הפרשה וכו'. ואשר לאורה מבואר בזה שקריאת הפרשה שמו"ת היא סגולה ליראת שמים, אבל האמת יורה דרכו שאין זה ענין לכאן כלל, כי אין כוונת המדרש שהוא מסוגל ליראת שמים, רק שהוא דבר שמי שהוא ירא שמים צריך לדקדק ולהיזהר בוה, ופשוט.

א. כן מובא ב'כל הכתוב לחיים' (עמוד לו. הערה סה) בשם קונטרס 'הקריאה והקדושה' (שנדפס בסוף הספר הנ"ל). אמנם בגליון 'פרי הכרם' (גליון יב. עמוד ב) מביא ש"ש גירסא שמרן הגה"ק מצאנו ז"ע נהג להעביר את הסדרה בכל ליל ששי, אולם לע"ע לא עלה בידינו למצוא מי הם בעלי גירסא זו, ומהו מקורה.

הנה בספרי הפוסקים מבואר כי זמן קריאת שמו"ת הוא בערב שבת, כי הנה כתב המחבר (סימן רפה. סעיף ד): "מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת", וכתב על זה ה'מגן אברהם' (ס"ק ה): "היינו אם היה אונס גדול בערב שבת". וראה עוד בספר 'יוסף אומץ' (מנהגי פרנקפורט. אות תתרט"ה): "אל יבטל מתוך סעודתו העברת שמו"ת מבראשית קודם לשבת, שהיא עיקר המצוה, שהמצוה בזמנה היא ערב שבת".

מקור דברי המג"א הוא ממה שכתב ב'שער הכוונות' (ענין ליל שישן): "היה דוחק עצמו לקרותה ביום ו', והיה אומר כי זה סוד והיה ביום הששי והכיניו את אשר יביאו, עכ"ל. וכן כתב בספר 'נגיד ומצוה' בשם האריז"ל: "מורי היה קורא פרשת השבוע בכל ערב שבת, ולא בשבת, ואמר כי זה סוד והכיניו את אשר יביאו" עכ"ל, וגם בספר 'מגיד מישרים' (פרשת בהר) נאמר: "ולא יחסר פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום בכל ששי וששי".

בנוסף לזה מבואר ב'שער הכוונות' (שם), כי מנהגו של האריז"ל היה לקרותה תיכף לאחר תפילת שחרית של ערב שבת קודש, וזה לשונו: "תיכף בסיימו תפלת שחרית דיום ו', היה הולך... וקורא בו הפרשה שמו"ת". וכן הוא ב'סידור רבי שבת': "ערב שבת תיכף אחר התפלה דשחרית יקרא שמו"ת מעוטף בתפילין". וראה עוד בספר 'אור צדיקים' (סימן כח. סעיף ד): "תיכף אחר תפלת שחרית של יום ו', יקרא הסדרא". והביאם להלכה ה'שו"ע הרב' (סימן רפה. סעיף ו): "יש נוהגין לגמור כולה ערב שבת שחרית אחר התפלה".

ב. ראה ב'דרכי חיים' (אות סה): "כאשר העביר רבינו הקדוש הסדרה בביתו, היה מנהגו לקרות גם כן איזה פסוקים מפרשה של השבוע הבא".

כן מבואר מתורף לשונם של רבותינו הראשונים, כמו שכתב המאירי (ברכות ח ע"ב): "תקנו חכמים שיהא אדם משלים פרשיותיו בביתו, על הדרך שאדם קורא אותם בציבור בכל שבת ושבת, שנים מקרא ואחד תרגום". וזה לשון ספר החינוך (בהקדמה): "חייבנו חכמים ז"ל לקרותו כל אחד מישראל בביתו, בכל שבוע ושבוע, כמו שקורין אותו במקום הקיבוץ, והוא אמרם ז"ל לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור כדי שישכיל דברים יותר בקרותו אותם בביתו, עכ"ל. וראה עוד מה שכתב ב'ספר העתים' (סימן קעד): נהגו השתא נמי באתרין... ומשלים כל אחד ואחד בביתו פרשיותיו עם הציבור שמו"ת".

ג. והסדר היה שאת פסוקי המקרא קרא מתוך ספר התורה, ואילו את התרגום היה אומר מתוך החומש שהיה פתוח לפניו.

ענין זה מבואר בשו"ת ה'רדב"ז' (חלק ג. סימן תקסט): "ומסתברא לי דאם זה הקורא הוא בקי בקריאה בניקוד ובטעמים וסוף פסוק, ודאי בספר תורה עדיף, שהי יש בו קדושה רבה, ועיקר עשייתה לקריאה, דמצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ספר תורה, ולא היתה מצוה זו להניחה בבית גזויו... ועדיף טפי מן החומשים, שאע"פ שניתנו ליכתב ונהגו לכתבן, אין

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הגה"צ רבי משה משולם זוסיא טווערסקי זצ"ל אבד"ק לוחין / ב' שבט תר"פ

לידתו

נולד בשנת תרנ"א, כבנו השני של אביו הגה"צ רבי בן ציון יהודה ליב מהאראנסטייפל זצ"ל, בנו וממלא מקומו של הרה"ק רבי מרדכי דוב מהאראנסטייפל זי"ע, חתנו של רבינו הק' זי"ע, ולאמו הרבנית מרת רחל ע"ה, בת הגה"צ רבי יצחק יואל ראבינאוויטש זצ"ל, אדמו"ר מקאנטיקובא, מגזע היחס ונצר לרבים מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע.

כבר בילדותו ניכר בו כי לגדולות נוצר, וניכרו בו כשרונותיו הנפלאים יחד עם היותו עליו גדול ורב מאד, חביב היה עד מאד על זקינו הרה"ק מהאראנסטייפל זי"ע, שהראה לו חיבה יתירה ואות קירבה מיוחדות, דרכו בקודש של הרה"ק מהאראנסטייפל היתה לתת מתנות לנכדיו היו מצטיינים בלימודם, לאור כך זכה הוא בהיותו אך כבן שבע שנים לקבל מתנה מאת זקינו, לאור הצטיינותו הגדולה במסגרת לימודיו.

כאשר הלך ונהיה לאיש, היה איש האשכולות, איש שהכל בו, הוא היה גדול מאד בתורה וביראת שמים, ויחד עם זאת היה נח לבריות ומאיר פנים לכל אדם, בכישרונותיו היה מחבר דברי מליצה

מחסה להינצל מידי הזדים הארורים ימ"ש, שכליו חמתם וקצפם בכל אשר בשם ישראל יכונה, באותו זמן פרצה מגפה רח"ל אשר רבים חללים הפילה, וכל אותם נפטרים יחד עם מאות חללי החרב, היו מושלכים כדומן על פני השדה בחצר בית החיים, אזי חש ר' משה משולם זוס"ל יחד עם עוד איש יהודי, אשר מסרו נפשם כפשוטו לצורך מצוה גדולה זו, על מנת להביאם לקבר ישראל.

מובן לכל, שהיה בזה משום סכנה גדולה ונוראה, כי לאור כך שרבים מהמתים נפטרו כתוצאה מהמחלה, אזי כל מי שהתעסק בהם היה יכול להידבק ולחלות אף הוא, אבל הוא לא שת לבו לכל זאת, והלך לעסוק בעבודת קודש זו, לדאבון כל לב ולמרבה הצער אכן נדבק בחולי כבד זה, וכאשר חזר מבית החיים נפל למשכב בחולי גדול, וכעבור שבועיים ימים החזיר את נשמתו ליוצרה, כשהוא אך בן כ"ט שנים, ביום ההילולא של זקינו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, אשר על שמו אף נקרא - טרם הסתלקותו צווה שלא יקבורו, טרם יסיימו וישלימו לקבור את כל המתים המונחים בחצר בית החיים, ורק לאחר מכן יביאוהו לקבורה, תנצב"ה.

נישואיו

בהיותו כבן עשרים שנה, נשא את ש"ב הרבנית מרת רבקה מרים ע"ה, בת הגה"ק רבי שמחה ישכר דוב מציעשנוב זי"ע, בן רביה"ק משינאווא זי"ע, וחתן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, לאחר נישואיו היה סמוך על שלחן חותנו, והוסיף שקידה על שקידתו ויראה על יראתו.

בהיותו אך כבן עשרים ושלשה שנים כבר יצא שמו לשם ולתהילה ברחבי המדינה, והוא נלקח אחר כבוד לכהן פאר ברבנות העיר לוחין שבפלך וואלין, הוא נהג את נשיאותו ברמה, וכאמורה, רבים שיחרו לפתחו ליהנות מעצותיו המחכימות, ולשתות בצמא את דבריו ואת דרשותיו הנפלאות.

הסתלקותו

בשנת תרע"ט, בפרוע פרעות בישראל, ברח מפני חמת המציק, והגיע אל בית אביו בקיבו שם מצא

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

שבת לביתו לאחר פטירתו, ובגליון הש"ס הביא הגרע"א את דברי ה'ספר חסידים' (סימן תתשכ"ו): והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת, ופוסט את רבים בקידוש היום, ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצוות, כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש, עכ"ל.

ברכה מרובה

משה יודא הברשטאם

[אבד"ק שערי ירושלים יצ"ו]

תתשכ"ו) 'כל בי שמשי הוה אתי לביתה, והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת, ופוסט את רבים בקידוש היום, ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצוות, כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש'.

כמו כן ידוע מה שהאריך מרן ה'חתם סופר' (שר"ת ח"ו סימן צח) בענין גילוי אליהו הנביא, שיש בזה כמה אופנים ודרגות, ופעמים שהוא מתלבש בגוף זך ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל, והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני או ממשה רבינו ע"ה אם הוא פנחס, והוא יסמוך את חכמי ישראל, ואז יש לו דין ככל בני ישראל, וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעולם הזה, מלובש בגופו הוך'.

ואם כן אם ניתן רשות לבוא לזה העולם לתקן, בודאי היה באופן המוכשר לתקן, כמו בצדיקים הנ"ל.

ברכה

נפתלי צבי אנגלרד

החיים והשלום לעורכי מכון 'מעין החיים', הדולים ומשקים מים חיים, חיים הם למוציאיהם ולמוציאיהם לאו, ברוך שבחר בהם ובמשנתם.

בענין שכתבתם במדור 'שלחן חיים' שבבית רביה"ק מצאנו זי"ע"א, פרסו את המפה הלבנה והעמידו את הנרות בליל שיש, והבאתם לכך סימוכין מדברי החיד"א ב'ברכי יוסף', שכתב 'נכון שלא לאחר תיקון הבית והמצעות עד יום שבת, כאשר נהגו רבות בנות, כי העיקר לתקן הכל ביום השישי מפלג המנחה מעלה מטה, לכבוד שבת ולילוי כימו', ע"כ.

בענין מה שכתבתם על תיקון סת"ם לאחר פטירתו של צדיק, יש לציון לדברי הגמרא (כתובות קג, א) שרבינו הקדוש היה מגיע בליל

לכבוד השואבים ממעיין החיים, להשקות לצמאים מים, ממקור החיים אשר מפיו אנו חיים. **בגליון** ז' שנדפס בפרשת ויחי, הבאתם במדור 'דרכי חיים' את תמיחת הגאון רבי דוד שפערבער זצ"ל, על המסופר מרביה"ק מצאנו זי"ע שהכשיר את התפילין שתוקנו על ידי הרה"ק ר"מ מפשעווארסק לאחר פטירתו, דהלא מבואר שהסופר צריך להיות איש בגופו בעולם הזה, וסיימתם ש'מצוה ליישב'.

והנה מצוה זו ניתנה בעתו ובזמנו, כי בסוף פרשת ויחי כתב רש"י עה"פ (מט, לג) 'ויגוע ויאסף', ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רבותינו (תענית ה, ב) יעקב אבינו לא מת, וכתב על כך הרמב"ן בזה"ל: וענין המדרש הזה, כי נפשות הצדיקים צרוות בצרור החיים, וזו תחופף עליו כל היום, לובשת לבושה השני' וכי, או תתלבש לעתים מזומנות, ויובן הענין הזה במסכת שבת (קנב, ב) ובמסכת כתובות (קג, א), עכ"ל [ורבינו בחיי האריך והרחיב בענין זה על דרך הרמב"ן].

וכוונתו להמבואר בכתובות שרבינו הקדוש היה בא לביתו כל ערב שבת, ועיי"ש בגליון הש"ס שהביא שם לשון ה'ספר חסידים' (סימן

נראה לי, שהמעין בדבריו יראה שמדבר על ענין אחר, שבה לעורר במה שנהגו לסדר את הבית בעש"ק אחר שהחשיך היום, ועל זה כתב שאין נכון לעשות כן, ויש להכין הבית מבעוד יום השישי בערך בזמן פלג המנחה, כי משהחשיך היום הרי הוא כבר עיצומו של שבת, שהרי לילו כיומו, ומכבוד שבת להכין לקראתה בטרם בואה.

ואם כנים אנחנו, ברור שמנהג רבינו לא יולד על ברכי יוסף, שכתב להכין בעלות המנחה של יום השישי.

ולעצם המנהג יש להגיד בנותן טעם, על פי דברי המקובלים (מובא בהקדמה לתהלים המפורש), רבינו הק' בס' שער המצוות (ואתחנן לה, ב) ובס' פרי עץ חיים (הנהגת הלימוד א פד, ב) בזה"ל: "בשאר לילי השבוע אין ראוי לקרא מקרא לפי שהמקרא הוא עשייה והלילה עצמה הוא בחינת עשייה, והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר הדינין, אבל בליל ששי יען כי השישי מכין לשבת, והרחמים מתעוררים בו, לכן יכול לקרא מקרא אף בלילה, ודברים דומים לכך כתב המקובל מהר"ם פאפירש, בספרו 'אור צדיקים'.

ומפורש בדבריהם, שאור השבת מתחיל להתנוצץ כבר בליל שישי, ולכן אין בו דין והרחמים גוברים בו, ואם כן שפיר יש מקום לפרוס המפה כבר בליל שישי (או י"ל באופן אחר, שלכן יש ענין למטה להכין בליל ששי לצורך השבת).

ומענין לענין באותו ענין, שהבאתם המנהג שלא לומר תחנון בעש"ק, והבאתם לכך מקורות וטעמים, ולפלא שלא הבאתם מה שנכתב במהדורה הראשונה של הספר 'שלחן חיים' בשם ס' שבת בית ראפשיץ, שהרה"ק מזידיטשובי זיע"א לא אמר תחנון בעש"ק, מפני שכבר מרגישין באויר העולם קדושת שב"ק, ומפני כבוד קדושת שב"ק לא אמר תחנון (ועוד כתוב בספר ה"ל בשם ליקוטי מהר"ח שגם הרה"ק בעל ייטב לב וצאצאיו זיע"ע נהגו שלא לומר תחנון בעש"ק, ולהעיר בזה על מה שנכתב בשם הרה"צ מקאלאשיץ שליט"א, אשר גם בזה לא הזכיר מנהג רביה"ק מצאנו, אע"פ שגם הוא נהג בזה, ואכמ"ל).

וזאת תורת העולה מכל זה, שיתכן שמנהגי רביה"ק זיע"ע מיוסדים על זה שבלייל שישי כבר מתחיל להתנוצץ אור קדושת השב"ק (שמאותו טעם קרא פסוקי התורה שבחוק לישראל), ולכן פרס כבר מפה בליל שישי, וביום השישי כבר גם לא אמר תחנון, שמרגישים באויר קדושת שב"ק, ומאותו טעם שא"א תחנון בערב יו"ט.

החותם בכל חותמי ברכות
אליעזר נתן שניאורסון

שלומים מרובים, כטל וכרביבים, יחולו על ראש חברי המערכת הנכבדים הע"י.

בגליון פרשת ויחי נכתב אודות הגה"ק רבי משה יוסף מאוהעל זיע"ע, והנני בזה להעתיק מכתב קודש מאת רביה"ק מצאנו זיע"ע, אל רביה"ק בעל 'קדושת יו"ט' זיע"ע, ובו הוא מזכיר את רבי משה יוסף זצ"ל. וזה לשון מכתב קדשו:

"ב"ה, א' ויקהל, תר"ל לפ"ק, צאנו.

החיים והשלום, לכבוד ידידי מחו"ל הרב המאה"ג החריף החסיד המפורסם בש"ק כש"ת

מו"ה ליפא ני"ו האבד"ק טעטש יע"א והגליל יצ"ו, קיבלתי לנכון ט"ו ר"כ [הובל כסף] מיד ח"ב [-חתן בני] הוא אחיו הרב החריף כ' מהרמ"י [-מורינו הרב משה יוסף] ני"ו, ה' ר"כ לפ"נ [-לפדיון נפש], ועשרה ר"כ אשר אסף וקיבץ מאת אנ"ש החסידים היקרים יחי' יראי ה', והנני להתפלל בעדכם שיברך אתכם השי"ת בבני חיי ומוזני רויחי, ותצליחו בכל אשר תעשו, ותזכו להחזיק תמיד ידי ת"ח, ולעסוק במצוות ומעש"ט מתוך נחת והרחבה, ולא יתיאש עצמו וזוגתו חחי', כי בצפייתנו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן, וד' הטוב יחמול עליכם ובמהרה תושעו בזרע ברכת ד', כנפשכם וכנפש ידידם דבש"ת באהבה ונ"ח, הק' חיים הלבשרטאם.

ואכן כידוע נפקד לאחר מכן בזרע של קיימא, ה"ה רבוה"ק בעל 'עצי חיים' ואחיו בעל 'דברי יואל' זיע"ע, וכלשו"ק של רבינו זיע"ע 'כי בצפייתנו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן, וד' הטוב יחמול עליכם ובמהרה תושעו בזרע ברכת ד'".

ובהמשך המכתב הנ"ל הוסיף רבי משה יוסף וכתב אף הוא לאחיו, בדבריו סיפר כי בעת עריכת השלחן ביום הפורים, העמיד יין והזכיר אותו להיפקד בזש"ק, ולהוי פקידא בגו צדיקיא, וכאשר שמע רבינו את שמו של הקדושת יו"ט, נענה ואמר: "איך האב איהם ערשט אין זין געהאט", כל זה כתב רבי משה יוסף כהוספה למכתבו של רבינו, וזה לשונו:

גם אנכי דו"ש כבוד אחי ידידי וכו', הנה עשיתי בקשתו והעמדתו יין עבורו בשעת הסעודה הגדולה, והשיב לי הרב הקדוש בזה הלשון, איך האב הערשט אין זינגעהאט, והנה ממך אבקש לשלם שכר טרחתי להזכירני לפני כבוד אבי הרב הקדוש שיברכני בממון וד"ל, דברי ידידי אחי הדו"ש באהבה, העומד לשרתו בכל עת, הק' משה יוסף ט"ב.

בברכת החיים והשלום
ש. שמעלקא וויינבערגער
וויליאמסבורג יצ"ו

בעזהשי"ת, יום כ"ב טבת, ה'תשפ"ד, ב'שכ"ה
לכבוד מערכת הגליון היקר מעין החיים הע"י אמון.

א. בענין מה שהבאתם מספר דרכי חיים אות קי"ז, כי מרן הגה"ק מצאנו זיע"ע התיר שיאמר האדם שהוא מתענה, כי חובה היא להתענות, כוונת קדשו כמובן לומר שלא יענש האדם המספר על זה לחבירו, כאשר נענשה אותה אשה, המובאת בגמ' ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב שסיפרה לשכנותיה תעניות שמתענה, ונענשה מן השמים על כולם, וע"ז ידו כל הדוויים, ויה"ר שיהיו כל מעשיו לש"ש אכ"ה, וע"ע למהר"א פאפו ז"ל בס' פלא יועץ (ערך תענית, וערך יוהרא) מש"כ בזה.

ב. מה שהבאתם מס' ד"ת - מונקאטש מהדו"ת אות מ"ז, כי הרה"ק משינאווא ז"ל לא רצה להתענות ביום א' בשבוע, מפני שהוא יום אידם של הגוים ימ"ש וזכרם, ועוד הבאתם כי הרה"ק מסטרפאקוב זיע"ע אמר כי אע"פ שבדברי יחזקאל איתא להתענות ביום ה' בשבוע, הנה הרה"ק משינאווא אמר לו בעל פה שלא כן הוא, אלא יתענה ביום ה' או ביום ו', עד אחר הטבילה במקוה, עכ"ד. הנה נ"ל פנימיות הענין שלא

להתענות ביום ראשון וששי, הוא מפני תוספת הנשמה שמקבלים אז ביום א' משבת שעברה, וביום ו' משבת הבאה, ודברים אלו מפורשים בדברי רוח אפינו האריז"ל בשער הכוונות (דף ס' ע"ג) שם כותב כי "זה סוד מה דאיתא בגמרא תענית כ"ז ע"ב, שאנשי משמר לא התענו ביום ראשון כדי שלא יצאו מעונג לתענית וימותו, כי צריך להמשיך ביום ראשון קצת מנוחה ועונג שבת, וכן ביום ששי לא התענו מפני כבוד השבת והיינו לסיבה זו, כדי לקבל תוספת נשמת השבת". עכ"ד הק'. וזהו טעם רבותינו הנוכחים ע"ה לענ"ה, שלא התענו ביום א', וביום ו' התענו אך לא תענית גמורה ואכלו קודם כניסת השבת לטעם זה.

וע' גם למרן ריש גלותא דבבל זיע"ע בספרו מקבציאל (שנה ב' פר' לך לך אות כה), שכתב בזה"ל: "מדברי רבינו האר"י יש לנו ללמוד... שאם יש לאדם מנהג לצום ביום ששי, נכון לבטל מנהגו ויתענה יום אחר בשבוע, כי אין נכון להתענות לא ביום א' ולא ביום ו', עכ"ל"ק. ומה שבדברי יחזקאל כתוב להיפך ממה שאמר בע"פ, ע' בדברי תורה מונקאטש מה"ת ס' מו, שכתב שיש דברים שאינם מדויקים בס' דברי יחזקאל, וכי אין זה יצא מכתב יד"ק, אלא מהבנת אחרים בדבריו, ע"ש, וזכרתי כי הראיתי הדברים לכ"ק אדמו"ר מסטרפאקוב שליט"א ובה נתישב לו הטעויות שישנם בספר זה שהעיר עליהם בחריפות רבה זקנו הרה"ק רא"ש מסטרפאקוב ז"ל בגליון הספר שלו, ונדפסו בס' דברי שלום החדש בסוה"ס, ע"ש.

וראה גם בספר בן איש חי (שנה ב' פר' לך לך אות כג) וז"ל בקצרה, כל תענית יחיד שאין קבוע לו זמן שיוכל להתענות איזה זמן שירצה, לא יתענה בערש"ק, ורק עשרה בטבת שחל ביום ו' יתענה עד צאה"כ, ושאר תעניות לא ישלים עד צאה"כ, ע"כ, ע"ש לשונו הטהור באורך.

ג. באשר לדברי הרה"ק ה'שפע חיים' זיע"ע שהבאתם, שכתב כי איננו יכולים לעשות תעניות הפסקה כראוי באמת בשבוע"ם, ועל יום אחד בשבוע זה אמר הד"ח זיע"ע שזה חיוב מדינא, שעכ"פ יכפה יצרו מתאוה, ע"כ, ראוי לציין דברי מרן גאון עוזנו החיד"א ע"ה, בצפורן שמיר (ס' ו אות צד) וז"ל: אך מה שנוהגים בערי איטליא להתענות בשבוע"ם שני וחמש, לא עשה כלום בתיקון זה, רק נחשבים לתעניות בעלמא כמי שמתענה איזה תענית בשאר ימות השנה, ומ"מ יתכן שאיזה תועלת יהיה לתיקון זה, עכ"ל, והדברים מדברים בעד עצמם, שאין מה להתגאות ביום א' שצמים בשבוע"ם, ומי שאין לו כח לתענית ג' ימים, בודאי שיעשה זה, והשי"ת יכפר בעדו ובעד ביתו.

ואסיים בברכה להעורכים והקוראים, יה"ר שנוכה לנצל הימים הקדושים הללו באמת, ולעשות בהם כרצונו יתברך באמת, אמון.

הק' יחיאל קאשי יצ"ו
אשדוד יע"א
[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

לכבוד מכון 'מעייני החיים'

במדור דרכי חיים הבאתם הק' האיך תיקן הרה"ק מפשעווארסק זיע"א התפילין, הרי בע"י איש בגופו וכו'.

מצאנו ז"ע לאלו המשוים עבודתו בקודש לעבודת הקודש הרה"ק בעל נועם אלימלך מליזענסק ז"ע.

ב. ביום כיפור הראשון אחר חתונתו הי' אצל זקנו הרה"ק הדברי חיים. לפני התפלה הרהר בלבו, על מה ראוי שיתפלל ביום כיפור, אם על רוחניות, או על גשמיות, וחלפו והלכו מחשבותיו לכאן ולכאן, עד שלבסוף נפל בדעתו שיתפלל שזקנו הדברי חיים יחי' בבריות גופא, דכל זמן שהוא חי יהא טוב לו ברוחניות ובגשמיות. וכן עשה, שהתפלל כל היום על זה. במוצאי יו"ט עבר כל אחד לפני הדברי חיים להתברך, ובהגיע תורו של רבי משה יוסף, טפח לו הדברי חיים על כתיפו ואמר לו, "היינט האסטו גוט געדאוונט". (הובא ג"כ בספר זכרתו לחיים - מנהגי באבוב לחדשי אלול ותשרי עמ' תצ"ד. וע"ש בעמ' שי"א מה שפי' עפי"ז כ"ק הרה"צ אדמו"ר מבאבוב 45 שליט"א בפי' הפסוקים בפרשת נצבים הוראה בענין התפלה בר"ה).

ג. הוא הי' מגיד נפלא והיו שותים את דרשותיו בצמא רב. פעם בא לעיר טשאבא, ופרסמו בעיר שבשבת אחה"צ ידרוש לפני הקהל. באמצע השבת הגיע טעלעגראם מהרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא, ובו כתב שלא יאמר דרשה לפני הציבור. בראותו זאת החליט שלא ידרוש. אבל אנשי העיר הפצירו בו מאד היות והקהל מהעיר וגם מהגלילות כבר נתקצבו להדרשה, ובעל כרחו נענה לבקשתם. וביום ב' בשבוע ההוא נסתלק. נוסח אחר שמעתי, שהטעלעגראם בא אחר שחזר לביתו. - כיון שנפטר בצעירותו, לא נתנו נכדיו שם אחריו, אלא בהוספת שם או בהיפוך יוסף משה. (ראיתי בספר זכות אבות חלקים הי"ז ערך מו"ה משה יוסף זצ"ל עוד כמה גירסאות והוספות בענין זה. ע"ש).

עוד בהמשך למאמר הנ"ל. ראיתי כתוב בו שמו"ה משה יוסף זצ"ל הי' העומד ע"ג הבחורים הלומדים בבית מדרשו של מרן הרה"ק מצאנו ז"ע, יחד עם הרה"ק מהר"ש הראשון מבאבוב זצ"ל והרה"ק מוה"ר משה מבארדיוב זצ"ל, ולא ציינו מקור לזה. גם בספרי זכות אבות ערך מו"ה משה יוסף זצ"ל ראיתי שכתבו כדברים האלו, אבל גם שם לא ציינו שום מקור לזה. והנה גודל הידידות ששרה בין הני תרי צדיקים מו"ה משה יוסף ומחותנו הרה"ק מבאבוב זצ"ל הוא מן הידועים, ראה לדוגמא בשיח קודש הרה"ק מבאבוב זצ"ל בגליון היכלא דמלכא הנ"ל, וכן בשיחת צדיקים בספר היכלא דמלכא הנ"ל, אבל ענין הנזכר לא ראיתי במקור קדום ואשמח לראות תשובתכם בענין. [ואגב אציין כי גם במדור שולחן חיים ראיתי זה כמ"פ שלא ציינו מקור לדבריהם].

החותם בברכה
צבי הירש סג"ל

תשובת המערכת: בדבר מה ששאלתם אודות מקור הדברים שרבי משה יוסף היה עומד ע"ג הבחורים הלומדים בצאנו להדריכם בלימוד, אנו שאבנו את הדברים מספר 'רבינו הקדוש מצאנו' (חלק ב, עמוד רנח) שהוציא לאור רב האי ספרא החסידי המפ"ר 'יוסלע' וויסבערג ז"ל, מיקירי קריתא דשופריא, שם הוא כותב ענין זה, מבלי לציין מי בעל הדברים, וממי שמע זאת.

מהגה"ה מה"מ רק דוד שפערבער מבראשוב, ע"פ מ"ש בדעת קדושים שצריך להיות הסופר איש בגופו וכו'.

הנה לכאורה עדיפא מיניה הו"ל לאקשווי, שכן כתב המחבר באו"ח סימן ל"ב סעיף כ"ג, וז"ל אם מצא שחיסר אות אחת אין לו תקנה, שאם כן היו כתובים שלא כסדרן ופסולים, משום דכתיב והיו בהווייתן יהו, עכ"ל. וא"כ אפילו אי נימא דמהני כתיבת תפילין ע"י מי שאינו בעוה"ז, קשה האיך היו כשרות האותיות מאחר דהוי שלא כסדרן. לולא אי נימא דמיירי באות אחרונה מפרשה אחרונה [ולפי"ז ק"ק ע"מ שהובא שער רביה"ק כמה פעמים על הפרשה, דעיון קל בסוף הפרשה ליסגין, א"נ והוא יותר דחוק, שממאות הנ"ל עד סוף הפרשה לא היה שמות שאינם נמחקים, דאז מהני אי גורר עד סיפא ומשלימים, כמבואר שם במשנ"ב ס"ק ק"ח, ואז צ"ל דהרה"ק מהר"ם תיקן מהאות הנ"ל עד סיפא דפרשה והשלימים, וצ"ע.

ברכה המשולשת בתורה
יחזקאל דוד הכהן בינדער
ירושלים עיה"ק תובב"א

ב"ה. לכבוד עורכי גליון הנפלא מעיין החיים להפצת דברי אלקים חיים הע"י.

בהמשך למאמרם על הגה"ק מוה"ר משה יוסף טויטלבוים זצ"ל מאוהעל, הנני שולח לכם כמה הערות טעותיות דפוס שנפלו במאמר, וכן הנני שולח נועם שיח כ"ק הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל עם כ"ק הרה"ק בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל שנדפס לאחרונה ע"י חסידי סאטמאר בגליון בהיכלא דמלכא, ובתוכו נדברו הני תרי צדיקים ענינים על מו"ה משה יוסף זצ"ל. ואציין עוד לעיין בספר היכלא דמלכא ח"ב נדפס שמה שיחה בין כ"ק הרה"צ מוה"ר יעקב יוסף הלברשטאם שליט"א אדמו"ר מבית חיים יהושע עם בעל ברך משה זצ"ל, בו נזכר ג"כ ענינים על מו"ה משה יוסף זצ"ל. גם ראיתי כמה ענינים במאמרם שסיפרם ג"כ נכדו כ"ק הרה"ק מבאבוב זצ"ל, ובשינויים קלים, ונעתיקם הנה כמו שבאו בדפוס בספר בית צדיקים יעמוד ח"ג בהוספת הערות קצרות לצידם.

א. הרה"ק רבי משה יוסף הי' חתן הרה"ק רבי דוד מקשאנב ז"ע. פעם רצה לראות את זקנו הרה"ק הדברי חיים כשלוש את הטלית בערב שבת קודש, יען ששמע שהוא עבודה נשגבה. נכנס לחדרו, והוא הי' היחיד שם, וראה שהדברי חיים מתהלך אנה ואנה לכל הצדדים בהתלהבות עצומה והטלית על כתפיו. זה נמשך לזמן רב, ורבי משה יוסף נתעורר מאד מעבודתו, וחשב בלבו, כי מה הי' יכול להיות יותר מזה אצל האבות הק'. באותו רגע הסתכל הדברי חיים על רבי משה יוסף ואמר, "היינטיגע יונגעלייט, א בילא-וואס (פי' דבר קטן), איז מען מדמה צו די אבות הקדושים". (ראה ספר אבותינו ורבותינו - בית צאנו עמ' מ"ד-מ"ה שהשווה ענין זה לענין דומה שאמר פעם מרן הרה"ק

א. בכתובות לג. מסופר על רבינו הק' שבא לביתו כל ער"ש, ובגיהש"ס שם הביא מספר חסידים, שפטר את הרבים בקידוש היום, דבצדיקים אין שייך במתים חפשי, "דצדיקים קרויים חיים", ע"ש, ולפי"ז לק"מ כיון דהעיד הדברי חיים שהרה"ק מפשעווארסק תיקנו שפיה דצדיקים במיתתן קרויים חיים.

ב. ויותר מזה יש לציין דהחת"ס בתשו' (ח"ו סימן צח) הביא סתירה לגבי אליהו הנביא, אם כשמתגלה מחוייב במצוות, ותיירץ דב' מיני התגלות איכא, א' שמתלבש בגופו הגשמי שאז הוא מחוייב במצוות ככל אדם, וב' כשרק נשמתו נתגלית כמו ביום המילה, אז איננו מחוייב במצוות, במתים חפשי כתיב, ע"כ עיי"ש.

והנה ברבינו הק' ג"כ היה התגלות בגוף ממש, כדמשמע שם שראו אותו, ואם כן אינו סתירה כלל, ואפשר גם כאן, כיון שהדברי חיים העיד שהרה"ק מפשעווארסק תיקנו, בוודאי עשאו באופן שהוא כשה, ובוודאי נתגלה בגוף ממש.

ג. ולכאורה בלאו כל הנ"ל לק"מ, דהנה שם באוצר הסיפורים בהגה"ה הוסיף להקשות, דאפי' תיקנו בני"א ממש, הא הווי שלא כסדרן (כנפסק באו"ח סי' לב סעי' כג), ומאי מהני תיקון ע"ש.

לכן נ"ל דחדא תתורץ בחברתא, דודאי לא היה שם חסרון של אות שלם, דאז לא היה מועיל תיקון, אלא חסר באות עצמו, כגון הפסקות בין היו"ד שעל האלף וכדו', דבזה על ידי תיקון ליאת משום שלא כסדרן, (כנפסק בשו"ע שם סעיף כה), משום דעיקר צורת האות היה ניכר קודם.

והשתא דאתית להכי שפיה דבביה"ל סי' לט (סעי' ב, ד"ה בכל) הסתפק באלו הפסקות שיש באותיות עצמם, כגון יוד של האלף ובע' וכדו', אם מהני תיקון על ידי הפסולין לכתוב תפילין, דאפשר כיון דעיקר צורת האות כבר נכתב בכשרות, בהא ליכא משום כל שיטנו בקשירה וכו', עיי"ש באריכות.

ולפי"ז י"ל דהדברי חיים סבר כצד להקל באלו הפסולין, וא"כ ודאי דמהני ג"כ ע"י א' שאינו בגוף ככל אדם, כיון דע"כ צ"ל דעיקר האות היה, דאל"כ הוא שלא כסדרן.

ברכה
החפץ בעילום שם

ישאו הרים שלומים וברכות ממרומים, עד אחרית הימים, כבוד הרבנים המופלגים, חו"ר מערכת מעיין החיים, המאירים לארץ ולדרים, בחידושים נפלאים וגילויים אדירים, מלאים זיו ומפיקים, מלקטים נפזרים ומפענחים נעלמים, ממקור מים חיים להאיר בתורת קודש הקדשים, רבן של ישראל מצאנו זיעועכ"א.

אחר מודים דרבנן פני כת"ה הנני במודע ירב תודה וברכה על הגליון הנפלא, הנה במ"ש במדור דרכי חיים אודות התפילין שכתבו הרה"ק ר' משה מפשעווארסק ז"ע, שנמצא חסר אות, ולימים נמצא דאינו חסר, ואמר בזה רביה"ק שכנראה בא הרה"ק מהר"ם ממרומים ותיקנם, והבאתם

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

עוד בענין מקור הדין של מעלין בקודש ואין מורידין

עמודיו, ומנלן דמעלין, אמר רבי אחא בר יעקב, דאמר קרא את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל, בתחילה תשמישי מזבח, ועכשיו גופו של מזבח.

והנה לימוד זה הוא להיפך ממה שדרשו בתוספתא אשר הביא רש"י במגילה, כי לפי התוספתא ילפינן דין דמעלין בקודש מדכתיב ויקם משה את המשכן, ודין דאין מורידין מדכתיב מחתות החטאים האלה וגו', ואילו לפי הגמ' במנחות הוא איפכא, שדין דמעלין בקודש ילפינן מדכתיב את מחתות החטאים האלה וגו', ואילו דין דאין מורידין ילפינן מדכתיב ויקם משה את המשכן וגו'.

ובאמת שצריך ביאור לגופן של דברים, במה נחלקו הגמ' והתוספתא, אולם לנידון דין צריך להבין מדוע שביק רבינו את דברי הגמ' המפורשים במנחות, ואזיל ליה להעתיק את דברי רש"י שהביא בשם התוספתא לימוד אחר, הלא לכאורה ראוי יותר להביא את הילפותא המפורשת בגמ' במנחות.

כתב רבינו בתשו' (או"ח, ח"א, סימן ד) וזה לשונו:

"ראיתי בהעתיקה ששלחתם שכתב והא דאין מורידין הוא משום לא תעשון כן לד' אלקיכם, ואשתמיטתיה מיניה כמה מקומות שמבואר דמעלין בקודש ואין מורידין, הוא מקראי דויקם משה את המשכן (שמות מ. יח), וממחנות דעדת קרח כמבואר ברש"י ריש פרק בני העיר (כז. ד"ה אבל), וז"ל תוספתא מעלין בקודש דכתיב ויקם משה את המשכן, בצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו, ולא מורידין דכתיב (במדבר יז, ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לד' ויקדשו, עד כאן, עכ"ל, הרי דאין מורידין הוא רק מקרא אחריו", עכ"ל."

והנה באמת מצאנו בזה גמרא מפורשת במנחות (צט ע"א), שם נאמר: שמעלין בקודש ולא מורידין וכו', ומנא לן דאין מורידין, אמר רבי דאמר קרא ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו, וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את

דרכי חיים

בירורי וליקוטי
הליכות • עובדות • דברי הימים

בענין כשרות סת"ם שנכתבו שלא כסדרן

הנה כתב בספר 'אוצר הסיפורים' (חלק ח, אות ה):

"סיפר לי הרב הגאון המפורסם מו"ה דוד שפערברג שליט"א, אב"ד בראשאו וכעת פעיה"ק ת"ו, ששמע מסופר אחד מבארשא, שסיפר לו איש מהימן מעשה נורא, שהיה שם ת"ח אחד ושמו מו"ה יודא מענדיל כהנא, שנסע אח"כ לא"י הקדושה, והיה לו תפילין מהרה"ק רבינו משה סופר מפשעווארסק זצוק"ל, וקודם פטירתו ציוה לשלוח התפילין לבנו לחו"ל, שהיה דר אז בבארשא (מארמאראש), וכן עשו.

ואחרי שהמנהג הוא לבדוק התפילין מנפשו, נתן בנו התפילין להסופר דשם, וכשבדקם מצא שהיה חסר איזה אות, ויען שהסופר ידע שהתפילין היו כתי"ק של הרה"ק הנ"ל, הלך עם התפילין להרב הגאון מו"ה יעקב צבי וואלדמאן ז"ל, שהלה אב"ד דשם, ובדקם עוה"פ הדק היטב, וראה שכן הוא שחסר, אעפ"כ אמר הגאב"ד הנ"ל שאין מרהיב עוז לפסול את התפילין, ולקח את התפילין אליו, וכנסע להרה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל, לקח אתו התפילין, והראו אותם לרבינו, ורבינו מצאנז קרא את הסופר שלו, ובדקו יחדיו את הפרשיות, ומצאו שכן הוא, ואמר שלא יוכל לומר לא כשר ולא פסול על התפילין של הרה"ק מפשעווארסק זצ"ל, רק יהיה מונחים התפילין קשורים, והיו מונחים אצל הסופר הנ"ל.

ואחר פטירת הסופר באו ליד בנו שהיה ג"כ סופר סת"ם, וכשפתחו את התפילין לבדקם לראות מה חסר שם, לא מצא בהם שום פסול, והראה את התפילין להגאב"ד הנ"ל, שלא ידע פשר דבר על מה שהיו קשורין זוג תפילין אלו, והיות שהרה"ג הנ"ל הכירם מיד ובדקם ג"כ עוה"פ, וראה שכעת לא חסר בהם כלום, והיה לו זאת לפלא מאוד, ולקח את התפילין, והניחם אצלו עד שיסע פעם שנית להרה"ק מצאנז זצוק"ל, וכאשר הביאם לרבינו, בדקם עוה"פ כבראשונה, ולא מצאו בהם שום חסרון, והיה הדבר תמוה מאוד גם לרבינו הרה"ק מצאנז, ונשתומם כשעה חדא, והרכין ראשו על ידיו הק', ואח"כ עמד רבינו ואמר, אחרי שהרה"ק מפשעווארסק זצ"ל הטריח את עצמו לתקן את פרשיותיו, בוודאי כשרים הם."

ובהג"ה שם כתב להקשות בשם הגה"צ רבי דוד שפערברג זצ"ל, אבד"ק בראשוב הנ"ל, הלא קיי"ל שבתפילין צריך לכתוב את כל הפרשיות כסדרן, ואם כתב את כל הפרשה שוב אי אפשר לתקן לאחר מכן באמצע הפרשה, כמו שפסק המחבר להדיא (או"ח סימן לב, סעיף כג): "אם מצא שחסר אות אחת אין לו תקנה, שאם כן היו כתובין שלא כסדרן ופסולין, משום דכתיב והיו בהווייתן יהו". ואם כן מה מועיל שהרה"ק מפשעווארסק התגלה מעולם העליון לתקן את פרשיותיו, הלא סוף סוף הרי זה שלא כסדרן, ואין תיקון זה מועיל בשביל להכשיר את הפרשיות, ואיך פסק רבינו שהם כשרים?

אחרי גמור עריכת מאמר זה, נשלחו שני מכתבים למערכת העוסקים גם בשאלה זו, והם נדפסו במדור שפתי חיים.

לעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית
מרת חיה שרה הלברשטאם ע"ה
בת הגה"צ ר' חיים שמואל
שמעלקא זצ"ל
א"ח כ"ק אדמו"ר
בעל דברי נפתלי זצ"ל
מצאנז-טשאקאווע
גלב"ע כ"ו טבת תש"פ

נדבת נכדה
הרה"צ ר' יעקב שלום
הלברשטאם שליט"א
בית שמש יצ"ו

לעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית
מרת חיה שרה הלברשטאם ע"ה
בת הגה"צ ר' חיים שמואל
שמעלקא זצ"ל
א"ח כ"ק אדמו"ר
בעל דברי נפתלי זצ"ל
מצאנז-טשאקאווע
גלב"ע כ"ו טבת תש"פ

נדבת נכדה
הרה"ג ר' משה
גשטנר שליט"א
בני ברק יצ"ו

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו
הגה"צ רבי מאיר חיים
געשטעטנער שליט"א
אב"ד קהל 'מחזיקי הדת'
מאנטשעסטער יצ"ו
לרגל שמחת אירוסין בנו החשוב
החזן המופלג כמר אליעזר ני"ו
שיזכה לרווח רוב נחת ותענוג דקדושה

המכרכים נאמנה
מוקוריו ומעריציו, שומעי לקחו
השורות בצמא את דבריו

לעילוי נשמת
אביהן ואודבן של ישראל
הרה"ק רבי משה מרדכי זי"ע
בדרה"ק רבי שמעון נתן טע זי"ע
מלעלוב
גלב"ע כ"ד טבת תשמ"ז

נדבת נכדו
הרה"צ ר' משה מרדכי
ראזענבוים שליט"א
עיד"ק צפת תוכב"א

054.847.3031 תלפון פרטי